

Bilişim Etiği İnternet

H. Turgut Uyar

2004-2015

1

License

© 2004-2015 H. Turgut Uyar

You are free to:

- Share – copy and redistribute the material in any medium or format
- Adapt – remix, transform, and build upon the material

Under the following terms:

- Attribution – You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made.
- NonCommercial – You may not use the material for commercial purposes.
- ShareAlike – If you remix, transform, or build upon the material, you must distribute your contributions under the same license as the original.

For more information:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Read the full license:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/legalcode>

2

Konular

1. İnternet

- Alan Adları
- İfade Özgürlüğü
- Demokrasi

2. Toplumsal Etkiler

- Sayısal Uçurum
- İş Yaşamı

3

Alan Adları

- alan adlarının dağıtımı adil mi?
- 1998'e kadar: NSF
- "ilk gelen alır"
- başkasının alan adını alma: sanal çöreklenme
- 1998'den sonra: ICANN
- kar amacı gütmeyen bir kuruluş
- Uniform Domain-Name Dispute-Resolution Policy
- tescilli markalar geçerli

NSF = National Science Foundation
ICANN = Internet Corporation for Assigned Names and Numbers

4

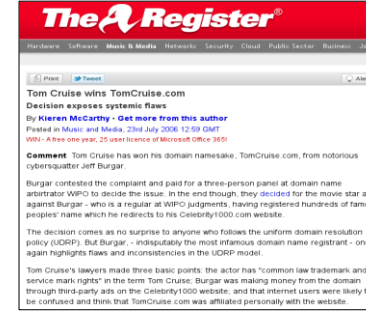
Anlaşmazlıkların Çözümü

- WIPO Hakemlik ve Arbuluculuk Merkezi
- bir alan adının aktarılması için:
- isim tescilli markayla aynı ya da çok benzer olmalı
- eski sahibinin bu isim üzerinde hiçbir hakkı olmamalı
- kötü niyet olmalı

WIPO = World Intellectual Property Organization

5

Örnek: TomCruise.com

http://www.theregister.co.uk/2006/07/23/tom_cruise_dotcom_win/
http://www.theregister.co.uk/2004/12/17/ronaldinho_scores_own_domain_name/
http://www.theregister.co.uk/2006/10/13/rooney_wins_dotcom/
http://www.theregister.co.uk/2012/03/19/pope_benedict_cybersquatter/

6

Örnek: milka.fr

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/4348585.stm>

- Fransız modacı Milka Budimir milka.fr alanını kaydettirmiş
- Kraft istiyor
- mahkeme ismi Kraft'a veriyor (2005)

7

Örnek: Gmail

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/4354954.stm>
<https://mashable.com/2007/10/02/google-german-domain/>

8

- Google, İngiltere'de (2005) ve Almanya'da (2007) Gmail ismini kullanamıyor

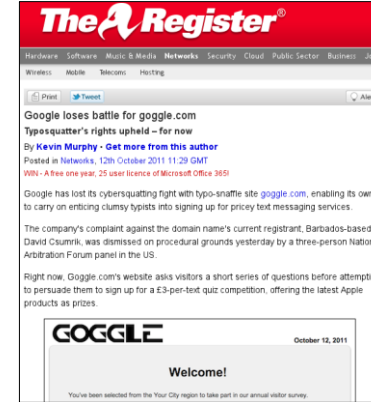
İsim Benzerlikleri

- benzeyen isimler de anlaşmazlık konusu olabiliyor
- Microsoft: mikerowesoft.com, mocosoft.com
- yazım hatasına çöreklenme
- arama motorları ve tarayıcılar aynı şekilde para kazanmıyor mu?

http://www.theregister.co.uk/2004/01/19/microsoft_lawyers_threaten_mike_rowe/
http://www.theregister.co.uk/2004/12/15/mocosoft_beats_microsoft/
http://www.theregister.co.uk/2008/10/23/google_and_typosquatting/

9

Örnek: Google

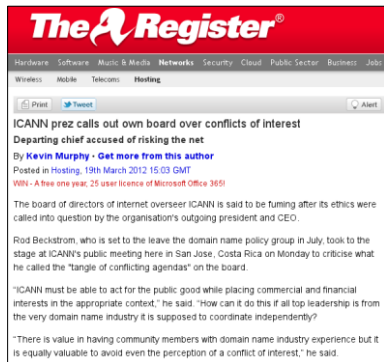

- Google, çeşitli alan adlarını kazanıyor (2005):
googkle.com,
ghoogle.com,
gfoogle.com,
gooigle.com
- goggle.com alan adını kazanamıyor (2011)

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/4354954.stm>
http://www.theregister.co.uk/2005/07/11/google_ruling/
http://www.theregister.co.uk/2011/10/12/google_v_goggle/

10

Örnek: ICANN çıkar çatışmaları

- ICANN başkanı, yönetim kurulundakilerin çıkar çatışmalarına dikkat çekiyor (2012)

http://www.theregister.co.uk/2012/03/19/icann_president_calls_out_his_own_board_over_conflicts_of_interest/

11

Protesto Siteleri

- insanlar memnun olmadığı kurumları protesto etmek için site açıyorlar
- anlaşmazlıklar iki açıdan değerlendiriliyor:
- sitenin içeriği (yalan, hakaret, ifade özgürlüğü)
- alan adı (tescilli marka)

12

Örnek: Air France, Wal-Mart

- WIPO, airfrancesucks.com, wal-martcanadasucks.com gibi alan adlarını ilgili şirketlere veriyor
- ABD Temyiz Mahkemesi, ticari amaç gütmeyen protesto sitelerinin ifade özgürlüğüne girdiğine karar veriyor (2005)

13

Demokrasi

- İnternet demokratik bir platform mu?
- İnternet demokrasiye katkı yapıyor mu?

- **evet:** düşük maliyetle bilgiye erişim sağlıyor
- **ama:** bilginin önemli bir kısmı yanlış

14

Demokrasiye Katkı

- **evet:** insanlar coğrafyadan bağımsız olarak biraraya gelebiliyor
- farklı insanları ve kültürleri tanımak sivililikleri törpüler
- **ama:** kişisel tercihler ters yönde etki yapıyor
- kendimiz gibi düşünen insanlarla biraraya geliyoruz
- aşırılıklara kaymak kolaylaşıyor

15

Arama Motorları

- çoğu insan için İnternet'e giriş noktası arama motorları
- arama motorlarının sonuçları çok önemli
- hangi sayfalar gösterilecek?
- ne sırayla gösterilecek?

16

Örnek: Google - Çin

<http://www.guardian.co.uk/technology/2010/mar/25/china-microsoft-free-speech-google>

- Çin'den yapılan aramalarda arama sonuçları sansürleniyor
- Google sansürlü servisini iptal ediyor (2010)
- içerik sağlayıcı lisansını kaybediyor

17

Ağ Tarafsızlığı

- **ağ tarafsızlığı:**
- İnternet'in her kullanıcıya, her uygulama sağlayıcıya ve her taşıyıcıya açık, erişilebilir ve ayrımsız olması
- aksi örnekler:
- uygulama engelleme (örneğin VoIP)
- uygulama bant genişliği kısıtlama (örneğin VoIP)
- bazı site ya da hizmetlere erişimi engelleme
- bazı site ya da hizmetlere erişimi önceliklendirme

18

Ağ Tarafsızlığı İlkeleri

- her türlü yasal içeriğe ulaşabilme
- istediği uygulama ve hizmetleri kullanabilme
- ağa zarar vermediği sürece, istediği aygıtla bağlanabilmesi
- içerik ve uygulama sağlayıcılar arasındaki rekabetten yararlanabilme

<http://www.computerworlduk.com/in-depth/it-business/3028/net-neutrality-a-simple-guide/>

19

Örnek: Ağ tarafsızlığı yasaları

- Şili'de (2010) ve Hollanda'da (2011) ağ tarafsızlığını koruma yasaları çıkıyor

http://www.theregister.co.uk/2011/06/23/netherlands_net_neutrality/

20

Kaynaklar

Okunacak: Tavani

- **Chapter 9:** Regulating Commerce and Speech in Cyberspace
- **Chapter 11:**
Social Issues II: Community and Identity in Cyberspace
  - 11.1. Online Communities
  - 11.2. Democracy and the Internet

21

Konular

1. İnternet

- Alan Adları
- İfade Özgürlüğü
- Demokrasi

2. Toplumsal Etkiler

- Sayısal Uçurum
- İş Yaşamı

22

Sayısal Uçurum

- **sayısal uçurum:** bilişim teknolojilerinden yararlanmada eşitsizlik
- ülkeler arasındaki farklar
- BT kullanıcılarının çoğunluğu Kuzey Amerika ve Avrupa'da
- toplum içindeki farklar
- gelir düzeyi, cinsiyet, fiziksel engeller

23

Etik Sorunu

- sayısal uçurum bir etik sorunu mu?
- bilgiye erişim
- ekonomik sisteme katılım
- politik sürece katılım

24

Fiziksel Engellilerin Katılımı

- Fiziksel engelli kullanıcıların kullanımı için yönergeler
- World Wide Web Consortium (W3C):
- Web Accessibility Initiative (WAI)

25

İnternet Erişimi

- İnternet erişimi pozitif bir hak olmalı mı?
- eğitimde fırsat eşitliği
- yalnızca erişimi sağlamak yeterli mi?
- kullanma becerilerinin kazandırılması

26

İşsizlik

- bilişim teknolojileri işsizliğe yol açıyor mu?
- **evet:** otomasyon nedeniyle pek çok insan işinden oldu
- **ama:** pek çok yeni iş alanı yarattı
- işler nitelik değiştirdi: daha fazla eğitim gerektiriyor

27

Bilişim Sektöründe Çalışma Koşulları

- iş güvencesi
- işten çıkarmalar yaygın
- proje bazında geçici işçilik yaygın
- taşeronluk ve küreselleşme: işler başka ülkelere gidiyor
- çalışma saatleri
- mesai saatleri dışında çalıştırma yaygın
- fazla mesai, tazminat zorlukları

28

İşyerinde Gözetleme

- çalışanlar mesai saatlerinde İnternet'e iş dışı amaçlarla bağlanıyor
- işverenler çeşitli önlemler alıyor
- web kullanımının gözetlenmesi
- iletişim kanallarının (e-posta, mesajlaşma) gözetlenmesi
- mahremiyet sorunları yaratıyor

29

İşyerinde Gözetleme

- çalışanlara gözetleme yapıldığının açıkça bildirilmesi
- çalışanların kendileriyle ilgili toplanan bilgileri görebilmesi ve itiraz edebilmesi
- toplanan veriye göre değerlendirme yapmadan önce verinin doğrulanması

30

Evden Çalışma

- evden çalışma (telecommuting)
- şirketler için cazip: ofis kiralari yüksek
- kadınların katılımı
- engellilerin katılımı
- işten çıkartmalar ve yükseltmelerde dezavantaj
- çalışma saatleri belirsizleşiyor

31

Kaynaklar

Okunacak: Tavani

- Chapter 10:
Social Issues I: Equity and Access, Employment
and Work

32